

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- חג המצות
- ספרית העומר והג
- השבועות
- ימי הביניים - גלות ואילה
- ימים נוראים
- חג השבועות
- חג המולד
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות התמידיות
- שמעון
- תמוז ומגדל
- שיר הירדים
- שבת קודש
- מרת ובמנוח
- שמעון בענה
- ענינים כשיס' ובהלכה
- זמרת שביב
- טקלוג הקלטות שיעורים
- בראשית ח"א - נמארי
- בראשית נח-
- בראשית ח"ב - יך
- קל- מוללות
- בראשית ח"ג - רצא- ודו
- שמות ח"א - שמות- נשלח
- שמות ח"ב - אמרי- מבוא
- יחזק- מנסתים
- שמות ח"ג - ידוונג- סקודי
- יקרא ח"א - יקרא- מצודע
- יקרא ח"ב - אחרי- ברוקות
- מנבר ח"א - מנבר- סלח
- מנבר ח"ב - קודש- מסעי
- דברים ח"א - דברים- ראה

תנן להשיג: mechonbennelech@gmail.com
 בארצות הברית: 8482450220 Warehouse: sales@yefenbooks.com



פרשת שלח

וציוויי הקב"ה האמור כאן, הוא רק כנתנית רשות למשה לקיים את רצונם, וזהו הלשון שנאמר "שלח לך".

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל, איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם (יג, ב)

בגליון

פרשת שלח

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

וכבדתו מעשות דרכיך
 ממצוא חפצך ודבר דבר..... עמוד 7

ביאורי תפילה

אשרי (ג)..... עמוד 9

חכמה ומוסר

רצה הקב"ה לזכות את ישראל..... עמוד 10

המפרשים נתקשו בסתירת המקראות, שכאן כתוב ששליחת המרגלים היתה בציווי ה' ומרצונו, ואילו במשנה תורה, אמר להם משה בתוכחתו שישאלו הם שביקשו לשלוח את המרגלים - "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ" וגו' (דברים א, כב).

ורש"י כאן פירש: 'שלח לך - לדעתך; אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח. לפי שבאו ישראל ואמרו 'נשלחה אנשים לפנינו', כמה שנאמר (שם) ותקרבון אלי כלכם וגו', ומשה נמלך בשכינה, אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמות ג, יז) 'אעלה אתכם מעני מצרים [אל ארץ הכנעני]' וגו', חיהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים, למען לא יירשהו'. כלומר שבכך מיושבת הסתירה, שאמנם הענין כולו נעשה מרצון העם, כמו שכתוב בספר דברים,

פרנס השבוע

סיון תשפ"ג

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גיליון זה נודב לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו ומגדולי תומכי מכוננו

הרה"ח ר' **אליעזר לוצקין** שליט"א
 לעי"נ אמו הרבנית הצדקנית
 מרת הינדא שפרינצא בת ר' אברהם שלום הלוי ע"ה
 נלב"ע ביום י"ט סיון תשע"ה
 ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
 תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
 לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

להנצחות ותרומות "פרנס השבוע/החדש"
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048



בגזרת ה' יתדר



שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה



לכל לומדי דברי תורתו של מורינו ורבינו בעל ה'בן מלך' צדוק"ל
אחד הספרים שקיימת לו כל העת דרישה רבה בשוק, הוא הספר

'בן מלך - גלות וגאולה'

בו נודע רבינו צדוק"ל בגישתו הייחודית לאופן העבודה הנדרש בימים אלו

בעקבות הביקוש הרב, כבר נדפסו ממנו שתי מהדורות,
וכעת אזל ספר זה ממדפי החנויות ומחסני הספרים של
המכון. הציבור דורש במפגיע לשוב ולהדפיס ספר זה
במהדורה נוספת, אך ההדפסה כרוכה בהוצאה מרובה.
וכעת לקראת ימי בין המצרים שמהרה יהפכו לנו לששון
ולנחמה, אנו פונים אל הציבור בבקשה מיוחדת ממי
שבידו לתרום הדפסת מהדורה נוספת של הספר.



מי שחשקה נפשו ליטול חלק וזכות בספר קדוש ונשגב
זה, ניתן להשתתף למען הנצחת יקירי המשפחה, או לזכות
להצלחה וברכה. ובוודאי שיהיה בדבר נחת רוח ועילוי
נשמה. ויביא הצלחה לתורם, שיש בכך זכות מרובה וזיכוי
הרבים גדול.

כל המעוניין או היודע על מישהו שיכול ליטול חלק בזה, מתבקש לפנות
בדחיפות למנהל המכון הרב אריה קרישבסקי בטל: 054-8422488

ברבסת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו צדוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354

ישנה אפשרות לבחור כמאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרישת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למעלה הימנה
- מדרות ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על הכשרת חסידי תורה
- שיעורים
- על ח"ס
- ספר
- הגות ומחשבה
- ביאורי סוחר
- ספר
- אמונה ומצוות
- מגאון
- תורה ודעת
- אמונים
- תורה ודעת

הנצחת תורמים

קו בן מלך

03-3077354

מנהלה מכון

שיעורים 94 עוקב מכתב

עמדת הטקסט בבתי מסת
לשמוע לשיעורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספר בן מלך
בתיבת המסחרות מרדכי העולם

מלפני ההצטרף
כתובת ארית ישראל 1/9
ביתר עילית
עמוד מכתב לפי סעיף 46
לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך



חולשת המרגלים, אזי היתה משמעות הליכתם לתור את הארץ, כקיום ציווי ה' שהסכים להליכתם, כמו שכתוב כאן, והיו זוכים בדרך זו להגיע לכיבוש הארץ. אולם מאחר שלא עמדו בניסיון, נכשלו וקלקלו, ועוד הוסיפו לחטוא והוציאו דיבה על הארץ, עד שנענשו כל הדור ולא נכנסו לארץ, ואז הוברר ששורש ההליכה היה מצד רצון העם. ולכן בספר דברים כאשר הוכיח אותם משה, אמר להם שסיבת הליכתם לרגל את הארץ היה משום שהם ביקשו זאת.

* * *

אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם... ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה. והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו (יג, כח-לא)

הויכוח הראשון בין המרגלים לכלב היה, שהמרגלים היו קטנים בעיני עצמם ולא האמינו שבכוחם לעלות, ואמרו "כי עז העם היושב בארץ" וממילא לא יוכלו לעלות, "כי חזק הוא ממנו". וכלב טען כנגדם, "כי יכול נוכל לה". ובהמשך דבריהם מודגש יותר ההערכה העצמית המועטת שהיתה להם בעיני עצמם, שאמרו: "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" (פסוק לג), וכן במשנה תורה (דברים א, כח): "אנה אנחנו עולים, אחינו המסו את לבבנו לאמר, עם גדול ורם ממנו, ערים גדולות ובצורות בשמים, וגם בני ענקים ראינו שם".

זה יסוד גדול במלחמת היצר, שיצרו של אדם מקטינו ומחלישו בכך שמפתהו שאין בכוחו לעמוד בחובות המוטלות עליו, ומטיל בלבו חוסר אימון בכוחותיו וביכולותיו, עד שרואה בתפקידו משימה כבירה וכבידה שהיא למעלה מיכלתו.

אך על האדם מוטל כנגד זה לחזק עצמו ולהאמין בכל עוז, כי אם הטילו עליו את הדבר, אות היא כי הוא בכוחותיו, ואף שעתה נראה לו שהשלמת המשימה כבידה ממנו, אולם כאשר יגיע לשלב זה וודאי יסייעוהו מן השמים.

זה לשון החפץ חיים: 'דרך היצר להתהפך בתחבולותיו, לפעמים הוא מטיל גאות בלב האדם... וכשהוא מתבונן באדם, שרוצה להתחזק באיזה ענין לכבוד ה' יתברך כדרך האוהב הנאמן, הוא מפיל

ועוד נראה, שדברי רש"י באו גם ליישב כיצד נסתבב מכשול כזה מתוך ציווי ה' ושמיעה בקולו, שבסוף ביקשו למרוד. ועל זה ביאר, שבאמת לא היה כאן ציווי ה', אלא ניתנה רשות גרידא למשה לשלחם - על פי דעתו ורצונו, ומאחר שברצון הזה של העם לשלוח שליחים ולרגל, היה מעורב בו פקפוק והרהור על טיב מתנתו של הקב"ה, על כן ניתן להם מקום להיכשל ולטעות.

אמנם בפשוטו של הכתוב כאן, עדיין מבואר לכאורה שהיה זה ציווי מפורש של ה', כשאר כל מצוות התורה.

ונראה לבאר עומק הענין, על פי מה שביארנו, שבספר 'במדבר' מתוארת הופעת ה' בישראל כהופעת 'מלך' בתוך עמו, הדואג להם ופועל להיטיב עמם [ולא רק כ'אלוקים' המנהיגם בהנהגה עליונה ונבדלת]. מעתה על דרך זה יש לבאר, שאף ציווי ה' לשלוח את המרגלים יסודו במהלך זה, שה' פועל בקרב עם ישראל כמלך הנמצא בתוכם, וכן דרך מלכי העמים לשלוח מרגלים לקראת כיבוש ארצות.

ודברי רש"י כאן תואמים למהלך זה, שבאמת ענין שילוח המרגלים לא התחיל מצד ציווי ה', כי בסגנון ההנהגה האלוקית מצד עצמה אין צורך כלל למרגלים. אולם רצון העם היה זה, שיסודו בטבע האנושי שמבקש לשלוט בעצמו בעיניינים ולתכנן את המהלכים מראש, ולשם כך נצרכים למרגלים, אלא מתוך שהנהיג ה' עמם הנהגת 'מלך בתוך עמו', הסכים להרשות ולאפשר שיהיה להם חלק ושותף בהנהגה, שהם יחליטו מעצמם אם לשלוח את המרגלים.

ומאחר שהנהגה זו מיוסדת על הבנת רצון העם, נמצא כי ציווי ה' היה בעצם ביטוי של רצון העם, ומחמת כן ציווה עליו הקב"ה לשלוח אותם.

ועל אופן הנהגה זה של ה' כמלך, ניתן להם הניסיון האם ישכילו לקבל את הנהגתו ומלכותו בתוכם. ולמעשה לא עמדו בניסיון ובגדו בהנהגתו יתברך, כאשר אמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (יד, ד). וכן מדויק בזה מה שטענו כנגדם יהושע וכלב "אך בה' אל תמרודו" (יד, ט), שענין 'מרידה' שייך כלפי הנהגה של מלך.

ואף שבסופו של דבר היה ציווי ה' שהרשה להם לעשות כן, בכל זאת מכיון שהיה יסוד מעשה זה רצונם של העם, על כן היה בזה מקום לטעות, והיה בזה ניסיון עבור בני ישראל. והנה אם היו מתחזקים כנגד

מצפים לניסים על טבעיים, לכל הפחות שלא ימרודו בהנהגת ה', וגם באופן זה אין להם לירוא מיושב הארץ, שה' עמנו וסייע בעדנו מן השמים.

ויש לבאר, שיהושע שהיה תלמידו של משה איש האלוקים, וגם אחר כך בהנהגתו ביטא בפועל את סוג ההנהגה השמימית, שה' מביא אותם אל הארץ בניסים בלא כל צורך בכוחם של ישראל, כי היה דבוק במהלך אלוקי ניסי, ולא היה שייד למהלך השקפתם של המרגלים, שהתבוננו על הדברים כדרכו של עולם. ויתכן שהם סברו שבארץ ישראל תהיה ההנהגה עמהם בדרך ארצית וכדרכו של עולם [לא כפי ההנהגה שהונהגה איתם במדבר]. אבל זאת אשר השיב להם כלב, שגם מתוך השקפה ארצית, אם יאמינו ותהיה להם סייעתא דשמיא, אזי גם בדרך הטבע יהיה בכוחם לנצח את האומות.

והנה שני שבטים הללו של כלב ושל יהושע - שבט יהודה ושבט יוסף, הם אשר עמדו תקיפים ואיתנים באמונתם, וזכו שעמדו מקרבם מלכים שהנהיגו את ישראל. מלכות בית דוד משבט יהודה, וכאשר נתפלה הממלכה בין מלכי בית דוד למלכי ישראל, היו המלכים בישראל בעיקרם משבט אפרים, עד שכל מלכות ישראל נקראת הרבה בנביאים על שם 'אפרים', ויהושע עצמו הוא היה המלך הראשון על ישראל משבט יוסף.

והנה מצינו כי שתי בחינות אלו היו בכיבוש הארץ, הן כח עצמאי לעשות חיל, והן הנהגה ניסית לנצח את האומות.

ומה נפלא הדבר כי מלכי יהודה לדורותיהם, והבולט בהם דוד המלך, היו צריכים להילחם רבות בעמים ולנצחם בדרך 'מלחמה' כדרכו של עולם, בבחינת "יכול נוכל לה" כאשר אמר כלב נשיא שבט יהודה. אולם יהושע בן נון כבש את הארץ בדרכי נס למעלה מדרך הטבע, בהקפת חומות יריחו, ובשליטה על מערכות צבא השמים - "שמש בגבעון דום" (יהושע י, יב), וזו בחינת "והביא אותנו אל הארץ" - הבאה ע"י הקב"ה, ולא כמסייע בעדנו, אלא שהוא עצמו המביא והמוליך, והיינו בהנהגה ניסית.

וביארנו במקו"א, כי בימי דוד הגיעו בני ישראל לפסגת תכליתם, שיש בהם כח לעמוד לבדם, אלא שעם זה הכירו כי הכל בהשגחת ה' אשר עיניו בארץ. אולם בשלב הראשון מעת בואם אל הארץ, גם אחר מות משה, עדיין נמשכה בחינה מסוימת של הנהגה ניסית

עצבות בלב האדם, וחושב שזו המצוה או הענין אין נאות לו, ורק לקדושים אשר בארץ הוא, אבל לא לקטנים כמוהו... כדי להקטינו ולהשפילו בדעתנו, שלא תהיה לו שום תשוקה למצוה ההיא... אכן באמת זו טעות מעיקרה... כאשר נתבונן היטב נמצא, שלא החמירה התורה כלל על האדם, וזהו מה דכתיב בקרא (מיכה ו, ג) "עמי, מה עשיתי לך ומה הלאתיך, ענה ביי". ורק העיקר צריך להיזהר שלא להיות ח"ו מורד במלכו של עולם, דהיינו שלא לבטל חס ושלום בידים מצות עשה של תורה, שלא לקיימן, או לעבור בידים על הלאוין שבתורה. אבל אם איננו מורד, בודאי יזכה למעלה באופן היותר נעלה' (שמירת הלשון ח"ב פרק ט).

* * *

אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו. אך בה' אל תמרודו, ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראום (יד, ח-ט)

שתי תשובות השיבו כלב בן יפונה ויהושע בן נון על טענת המרגלים, שאמרו "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". התשובה הראשונה: "ויהס כלב את העם אל משה, ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" (ג, ל). והתשובה השניה מבוארת בפסוק כאן: "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו".

תשובת "כי יכול נוכל לה" פירושה כמשמעה, בדרך מלחמה, כי ברצות ה' יתן לנו כח לעשות חיל ובכך נוכל לנצח את העמים במערכת מלחמה.

אולם "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו", היא בחינה נעלה ורמה יותר, שהכוונה להנהגה ניסית ושמימית, כלומר לא רק בדרך מלחמה, כי יד ה' לא תקצר, ואם חפץ להביא אותנו לארץ, שוב לא יהיה צורך במלחמה כלל.

ויש להעיר, כי כלב בן יפונה לבדו הוא אשר השיב את התשובה הראשונה "כי יכול נוכל לה", ורק לאחר מכן כאשר הצטרף עמו יהושע להתנצח עם המרגלים, השיבו את תשובתם השניה, ש"אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת" בדרך נס.

ונראה שהמשך דבריהם מכוון אל האופן הארצי והטבעי, כי גם בדרך הטבע, בכוחם לנצח ולכבוש את הארץ, ועל זה אמרו להם: "אך בה' אל תמרודו, ואתם אל תיראו את עם הארץ" וגו'. כלומר שאף אם אינם

עליונה, ויהושע היה כאמור בבחינת 'ידא אריכתא' של משה, ונמשכה במידת מה ההנהגה השמימית.

וראה שם שביארנו, שכך היה רצון ה', שהשלב של בניין האומה יהיה באופן ישיר מאת ה', ורק כאשר ישכנו לבטח ויגורו מאויביהם אז נצטוו להקים להם מלך, ואז תשתקף מלכות ה' בהנהגת העם העצמית, אף כאשר יעשו את פעולותיהם ומלחמותיהם בדרך הטבע.

* * *

ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר (יד, ז)

בדברים אלה מתכוין משה רבינו למה שדיבר אליו ה' על הצור בחורב, ולימדו לומר את מידות הרחמים, כמפורש בפרשת כי תשא, וכפי שהולך ומפרט בפסוק הבא את י"ג המידות של רחמים.

אמנם הלשון מופלא, מהו זה שהקדים משה ואמר "כאשר דברת לאמר". ויש לבאר שהוצרך להקדים זאת, כי לכאורה יש בזה דבר נפלא, כי אף שאנו יודעים שה' הוא בעל הרחמים, ועל כן אנו מבקשים ומתחננים אליו, אך מה שאנו אומרים זאת לפניו שהוא בעל הרחמים, זה נראה קצת כחוצפא כלפי שמיא, כי איך יאות לנבראים לומר דעות ולהתערב במידות הנהגתו, שכביכול מפני שכך הם מידותיו, על כן חייב הוא לחוס ולרחם.

אלא שבאמת הקב"ה בעצמו ציוה זאת עלינו שנאמר לפניו שהוא בעל הרחמים, שעל ידי בקשתנו תתעורר יותר מידת הרחמנות, כמו שנאמר (שמות לד, ו) "ויעבור ה' על פניו ויקרא", שפירשו חז"ל (ר"ה יז): 'ויעבור ה' על פניו ויקרא' - אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפילה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם'. כלומר שהקב"ה אמר למשה רבינו ע"ה, שכך תאמרו לפני ה', ה' ק-ל רחום וחנון' וכו'.

ומעתה לכך מתכוין הלשון "כאשר דברת לאמר", כלומר, לולא זה לא היינו מרהיבים עוז לפנות אליך באופן זה, אבל אתה הרי הורית לנו לומר לפניך מידות רחמין. וכמו שאף אנו נוהגים כן בטרם אמירת י"ג מידות בשעת סליחה ותחנון, שמקדימים בדברי פיוט ותפילה ואומרים לפניו כי הוא זה שהורה לנו לומר אותם, ומדגישים בזאת שאיננו אומרים כי אם את הדברים הנאמרים במקרא שכתוב. כנוסח: א-ל הורית

לנו לומר שלש עשרה וכו' כמו שהודעת לעניו מקדם כמו שכתוב וכו'. וכן הנוסח: 'תאזין שועתנו ותקשיב מנו מאמר, כיום ויקרא בשם ה', ושם נאמר'.

אלא שיש לנו להתבונן בטעם הדבר, מה באמת המעלה והענין לקרוא לפניו ולומר לו 'אתה הוא בעל הרחמים'. ויש לבאר בזה, כי עצם האמירה הזו כשלעצמה יש בה כדי לעורר את מידת הרחמים, כי רצונו יתברך להנהיג את הנבראים מתוך קשר וקירבה, וכך עלה ברצונו להעמיד את ברית הקשר בינו יתברך לבין כנסת ישראל, שתהיה פועלת כפי מידת פניית התחתונים, וכן התגוללות מידות ההנהגה העליונות של הרחמים תלויות בבקשתנו לעוררם, וכאשר אנו מכוונים את לבנו ואמירתנו כלפי הנהגתו זו של רצון ורחמים, אז מתעורר רצונו יתברך להתייחס אלינו בקירבה וידידות, לעורר רחמיו ולסלוח על כל עוונותינו.

* * *

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, כתרומת גורן כן תרימו אותה. מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם (טו, יח-כא)

מצות חלה צריכה ביאור, שלכאורה כבר הופרשה הראשית לה' בעת הפרשת תרומה גדולה, וממה נובע גדר החיוב המחודש עתה. ונראה, שגדר החיוב כאן הוא משום שנחדש עתה עוד מעלה בתבואה, והיא - "באכלכם מלחם הארץ", שאם היה אוכל את הדגן כמו שהוא, קלוי או במעשה קדירה, היה די לו בכך שהפריש 'ראשית דגן', אולם כאשר בא לאכול את התבואה בצורת 'לחם', נתחדש כאן מצב חדש, וממצב זה הרי לא ניתן הראשית לה', ועל כן השיטה התורה חיוב מחודש בנתינת הראשית לה'.

זה עומק הכתוב "כתרומת גורן כן תרימו אותה", שזה הנימוק לחובת חלה, כיון שבשעת גיבול וגלגול העיסה, יש כאן כעין 'גורן מחודש' ליצירת 'לחם', שממנו חל חובת נתינת ראשית.

ויסוד הדבר הוא, כי 'לחם' יש בו חשיבות מיוחדת שהוא עיקר מאכלו של אדם ככתוב 'ולחם לבב אנוש יסעד' (תהלים קד, טו), ולכן יש לכך מעמד מחודש לחיוב הפרשת ראשית לה'.

ואחר כך אמר הכתוב את הלכות המצוה, שיש לתת את ההרמה מראשית עריסותיכם.



והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, כתרומת גורן כן תרימו אותה. מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם (טו, יט-כא)

כשאנו מסכמים את חיובי ההפרשה והנתניה לה' שיש בתבואה, מוצאים אנו בו שלשה מצבים ושלבים: א. קמה - שבלים. ב. דגן - גרעינים. ג. לחם. וכל מצב משלשה אלו יש בו חיוב בפני עצמו לתת את ראשיתו לה'.

כשהיא 'קמה', שהתבואה עדיין בשבלים, נותנים את 'ראשית הקציר' והיינו קרבן העומר, כדכתיב (ויקרא כג, י) "והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן".

וכאשר מתחדש בתבואה שלב נוסף, שכבר נאסף מן השדה ועושים ממנו כרי של גרעינים (מירוח), אזי מתחדש בו שם 'דגן' ומתחייב ב'ראשית דגנך' דהיינו תרומה גדולה - "ראשית דגנך וגו' תתן לי" (דברים יח, ד).

ומשעת גיבול וגלגול כאשר באים לעשות ממנו 'לחם' מתחייב בהפרשת 'חלה', המבואר בפסוקים שלפנינו דין "ראשית עריסותיכם".

ושלשה מצבים אלו מפורשים בתורה כלפי איסור חדש, כדכתיב (ויקרא כג, יד) "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה", ונמנו כאן: א. לחם. ב. קלי - שהם הגרעינים (כריתות ד. ג. כרמל, היינו שבלים (חינוך מצוה שה). [ומה שפירש רש"י בחומש ד'קלי' היינו קמח, עיין בשער-הציון (תמט, נה) שתמה עליו ונשאר בצ"ע, ומבואר במקומו בפרשת אמור בעז"ה].

ועיין בגמרא כריתות שם, שהאוכל משלשתם לוקה שלש, והוא צריך טעם. ולפי מה שביארנו אתי שפיר, שמאחר שהם שלשה מצבים נבדלים בתבואה, לכן אסרה התורה באיסור חדש, כל שלב בפני עצמו, ונכתבו בסדר לא זו אף זו.

והנה נמצא, שכל פת מגידולי ארץ ישראל מזוקק שבעתיים, אחרי שהרימו ממנו שבע נתינות לה': א. עומר. ב. שתי הלחם. שני אלו הם נתינת 'ראשית' של כלל הציבור. ג. ביכורים. ד. תרומה גדולה. ה. מעשר ראשון. ו. מעשר שני. ז. חלה.

והנה כתב רש"י: 'משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכולן נאמר 'כי תבוא' 'כי תבוא', לפיכך כולן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה, אף כולן כן, אבל זו נאמר בה 'בבואכם' משנכנסו בה ואכלו מלחמה, נתחייבו בחלה'.

והביאור בהלכה זו שלמדו חז"ל מדרשה, היינו משום ששאר המצוות שנתחייבו ישראל בבואם לארץ, כגון קרבן העומר, ביכורים, תרומות ומעשרות, באות כתמורה והודאה על נתינת הארץ לישראל, ולכן צריך בהם ירושה וישיבה ממש, שרק אז ישנה נתינה מושלמת. אולם חובת חלה אינה עבור נתינת הארץ, אלא עבור עצם ביאתנו לארץ ואכילתנו מלחמה. וזה גם הטעם להבדל שבכל המקומות כתוב כלפי הארץ הביטוי 'אשר אני נותן לכם', ובמצות חלה נקט הכתוב את הלשון "אשר אני מביא אתכם שמה".

וגדר הדבר הוא כאמור, שכן תרומת גורן אין מתחייבים בה רק משזכו בארץ לאחר ירושה וישיבה, שהתרומה ניתנת לה' עבור הארץ שנתן לנו, שכאשר אנו אוכלים מיבול ארצנו אנו נותנים את הראשית לה'. אולם חובת חלה היא על מה שיש לנו את 'לחם הארץ' לאכילה, שהוא היוצר כאן כעין גורן מחודש לחובת חלה, וזה היה להם גם לפני שזכו בארץ בכיבוש וחילוק.

ויתירה מזו שנינו במסכת חלה (פרק ב משנה א) 'פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים בחלה'. והיינו משום שחובת חלה אינה תלויה במה שתבואת הארץ נתונה לנו, אלא עצם הדבר שאנו בארץ ואוכלים מלחמה, הרי זה מחייב חלה, ואף פירות שבאו מחוצה לארץ נעשו עתה 'לחם הארץ'.

ונראה לבאר שזה תוכן האריכות בפסוקים אלו, שנראים כחוזרים על עצמם:

תחילה אמר הכתוב את גדר החיוב, שהוא "בבואכם אל הארץ" "באכלכם מלחם הארץ", שזה המחייב בתרומה לה'.

ואחר כך בא לבאר את יסוד הדבר שהמצוה באה לבטא ואת טעם חיובה, ומפרש הכתוב מדוע חל עתה חיוב של הרמה לה', ואמר "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, כתרומת גורן כן תרימו אותה", והכוונה כאמור, שבהיות שבתחילת התהוות העיסה נוצר כאן כעין גורן חדש שמתחיל מצב של לחם, ולכן צריך שוב להפריש נתינה לה' שהיא ה'חלה'.

אמנם נראה שמה שציצית אינה נוהגת בלילה, שונה מגדר פטור הרבה מצוות הנוהגות ביום, כגון שופר ולולב הלל והקרבת הקרבנות, [ועוד רבים כמו שנמנו במשנה (מגילה כ:), וכן תפילין למאן דס"ל לילה לאו זמן תפילין], כי כל המצוות הנוהגות ביום אינן נוהגות בלילה, מפני שהלילה אינו זמן עשייה, ולעשיית מצוה נדרש לעשותה בזמן חשוב.

אולם במצות ציצית גדר הפטור בלילה הוא מדכתיב "וראיתם אותו", כלומר שמטעם שאין הלילה זמן עשייה לא היה נפטר ממצות ציצית, שגדר עשייתה וקיומה הוא בלבישה גרידא, ואין בו מעשה, וגם הלילה זמן לבישה הוא, [ובדומה למצוות תלמוד תורה וקריאת שמע שחייבה תורה בלילה וביום, כיון שהלילה הוא זמן הגייה ושינון כמו היום]. אך מה שפטרה תורה מצות ציצית בלילה היינו, משום האי קרא "וראיתם אותו" שלמדנו ממנו שמעיקר מצות ציצית הוא ראייתו, ולילה לאו זמן ראייה הוא.

וכן מטעם זה זמן ציצית הוא זמן מיוחד - 'משיכיר בין תכלת ללבן' [לדעת הרמב"ם, וכן פסק בשו"ע או"ח סימן יח סעיף ג], ולא כשאר מצוות שזמנן מעלות השחר ולכתחילה מהנץ החמה. כי כאן לא תלתה התורה את זמן המצוה בשם 'יום', אלא בראייה. [וגם לדעת המרדכי שהובא ברמ"א שם, שזמנו מעלות השחר, הרי גם הוא כתב הטעם שמכיוון שלא תלי רחמנא ביום, אלא בראייה, על כן זמנן לכתחילה מעלות השחר].

וכשנצרך לזה גם מה שהקדימו לתת שלש מתנות עניים שהם - א. לקט. ב. שכחה. ג. פאה. נמצא שזוכים לתת מלחם הארץ עשר נתינות כהקדמה לאכילתו. ועיין בשו"ע - 'יתן שתי ידיו על הפת בשעת ברכה שיש בהן עשר אצבעות כנגד עשר מצוות התלויות בפת, ולכן יש עשר תיבות בברכת 'המוציא' ועשר תיבות בפסוק 'מצמיח חציר לבהמה' (תהילים קד, יד), ועשר תיבות בפסוק 'עיני כל אליך ישברו' (שם קמה, טו), ועשר תיבות בפסוק 'ארץ חטה ושעורה' (דברים ח, ח), ועשר תיבות בפסוק 'ויתן לך' (בראשית כז, כח). (או"ח סימן קסז סעיף ד). והיינו לציין גודל חשיבות הפת, שנתקיימו בו כל המצוות הללו. ועיין במשנה ברורה שם, שהביא מהירושלמי מה הן העשר 'מצוות', ולפי דברינו יש גם עשר 'נתינות' בפת.

* * *

וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם (טו, לט)

ראיית הציצית היא חלק מעיקר מצוותה, שכך היא צורת קיום המצוה, שעל ידי שרואים את הציצית זוכרים את מצוות ה'. וכמה וכמה הלכתא רבוותא אנו למדין מלשון "וראיתם אותו".

מכאן למדו שלילה לא זמן ציצית, כמו שאמרנו בגמרא (מנחות מג.) 'וראיתם אותו - פרט לכסות לילה'. ואמנם נחלקו הראשונים (עיין טור ובית יוסף או"ח סימן יח) לגבי כסות יום כשלבשה בלילה אם פטור, אכן גדר הפטור קשור בכך שמצות ציצית אינה נוהגת בלילה.



היכל השבת

וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא הפצץ ודבר דבר

איסור דיבור בעל אפי של חול

אבל ההילוך והדיבור אינם פעולות ומעשים אלא חלק מדרך החיים. ונאמר כאן דין מחודש, שגם בצורת החיים יהיה בשבת סדר מיוחד, שלא ינהא האדם עצמו צורת חיים של חול. ומשום כך דייקו חכמים בלשונם בשני איסורים אלו 'שלא יהא הילוך של שבת כהילוך של חול' ולא יהא דיבור של שבת כדיבור של חול'. כלומר, שלא עצם המעשה הוא האסור, [שהרי אין זה מעשה], אלא עניינו הוא שלא יהיה לדיבור ולהילוך אופי של ימות החול, ויהיו הדיבור

בגמרא - 'מעשות דרכיך - שלא יהא הילוך של שבת כהילוך של חול וכו'. ודבר דבר - שלא יהא דיבור של שבת כדיבור של חול' (שבת קיג:).

שני הלכות אלו של 'הלוכך בשבת' ו'דיבור בשבת', שונים מדין 'עשות הפצץ' שאסרו פעולות התעסקות בחפצים. ובדין זה אנו מוצאים חידוש יתור מאשר כל איסורי דרבנן בשבת, כי כל האיסורים שאסרו חכמים, הם מעשים ופעולות, שיש בהם מעין מלאכה.

וההילוך בשבת עם אופי של שבת. והיינו שבעומק, השביתה בשבת אינה רק הימנעות ממלאכה, אלא שינוי בצורת ואופי החיים. צורת החיים עצמה יש לה בחול אופי של מלאכה, ובשבת מוטל עלינו לעשותה עם אופי של שביתה ומנוחה.

והנה איסור 'ודבר דבר', פירש רש"י - 'כדיבורך של חול - כגון מקח וממכר וחשבונות'. אבל בתוס' פירשו - 'ואין נראה לר"ת, דהא, כבר נפקא ממצוא חפצך, אלא אומר ר"ת, כדאמר בויקרא רבה (לד, טז) רבי שמעון בן יוחי הוה ליה אימא סבתא דהות מישתעיא סגיא, אמר לה אימא, שבתא הוא, שתקה. משמע שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול, ובירושלמי (פס"ו ה"ג) אמרו, בטורח התירו בשאילת שלום בשבת' (תוד"ה שלא).

וכן דעת הרמב"ם כהתוס' - 'ואסור להרבות' בשיחה בטלה בשבת, שנאמר ודבר דבר, שלא היא דיבורך של שבת כדיבורך של חול' (פכ"ד ה"ד).

וכדאיתא בשו"ע - 'ודבר דבר, שלא היא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, הלכך אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר. ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות' (סימן שז סעיף א).

והנה לשיטת רש"י איסור 'ודבר דבר' הוא פרט נוסף באיסור 'חפצין', שלא יעסוק בענייניו וחפציו אפילו בדיבור לבד. אבל לשיטת התוס' והרמב"ם גם איסור זה כבר נכלל ב'ממצוא חפצך'. ולשיטתם נוסף כאן ב'ודבר דבר' איסור מיוחד להרבות בדיבור, שעצם ריבוי הדברים יש בו אופי של חול, שריבוי דברים הוא דרך טירחא והתאמצות. וגדר האיסור הוא משום מנוחה, ונובע מפרשת שבת שבכ"י-תשא.

ובדעת הירושלמי שבקושי התירו שאילת שלום, משמע שסיבת האיסור הוא כענין 'חפצין', שלא יתפנה לעסוק בענייני האדם, שלו או של חברו, שהרי אין בשאילת שלום ריבוי דיבור.

ושם בירושלמי דרשו לזה מקרא אחר-ינא - 'א"ר אבהו שבת לה' - שבות כה', מה הקב"ה שבת ממאמר, אף את שבות ממאמר'.

ועיין רש"י במסכת ע"ז (טו. ד"ה כיון דזבנה) - 'ומה שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים עשה לי כך, זהו משום ממצוא חפצך ודבר דבר, דיבור אסור'. כלומר דיבור שגורם למלאכה, ומשום לתא דמלאכה הוא שאסור. ותואם עם דרשת הירושלמי, 'מה הקב"ה שבת

ממאמר אף אתה שבות ממאמר', שהרי מאמר הקב"ה היה דיבור הגורם למלאכה. וגדר איסורו הוא, עשיית מלאכה על ידי דיבור.

הרי לפנינו כמה סוגים באיסור 'ודבר דבר' א. דעת רש"י, שהוא אופן נוסף ב'חפצין' שאסור לעסוק בחפציו גם על ידי דיבור. ב. הא דאיתא בשו"ע שאסור לדבר דיבור חול כגון אעשה מלאכה זו למחר. ג. דעת התוס' והרמב"ם, שדברים יתירים כשלעצמם יש בהם טירחא ומעין מלאכה. ד. עשיית מלאכה שנגרם על ידי דיבור, כגון אמירה לנכרי.

איסור הליכה באופי של חול

וכמו כן ההלכה של 'לא היא הילוךך של שבת כהילוךך של חול' הוא מאותו גדר בדומה לדיבור, שאף ההילוך שהוא חלק מסדר החיים, מכל מקום לא היא בו אופי של חול, אלא יהיה הילוך המתאים לשבת. ואמרו בגמרא דהיינו - 'לפסוע פסיעה גסה' (שבת קי"ג), ובשו"ע - 'אין לרוץ בשבת אלא אם כן הוא לדבר מצוה וכו' (סימן שא סעיף א').

ועיין במ"ב - 'שלא היא הילוךך של שבת כהילוךך של חול, שדרך האדם למהר ולרוץ אחרי עסקו' (שם ס"ק א').

והיינו דבזה יש להילוכו אופי של חול, כיון שדרך חול הוא למהר ולרוץ אחרי עסקיו. ולפי דבריו גדר ושורש האיסור הוא, משום שזה דרך מלאכה ועסק. אכן בערוך השולחן כתב - 'ודבר זה הוא מכלל עונג שבת, כמו שאומרים יום מנוחה, ובעלי המנוחה לא רצים ולא פוסעים פסיעה גסה וכו'. ולפי דבריו כל שורש דין זה הוא משום עונג שבת, שילך כדרך אדם מעונג בשובה ונחת.

והנה צורת המנוחה של שבת הוא לעשות את השבת כיום של חיים, שכל עשייה שאין תכליתה בעצם עשייתה, אלא היא באה כאמצעי עבור תועלת הנמשכת ממנה, נחשבת כמלאכה ועבודה. והדברים המותרים בשבת, הם רק פעולות חיים, שעשייתם הוא עצם החיים (עיין מה שנתבאר בזה בארוכה בספר 'בן מלך - שבת' שער ג מאמר ד). וזוהו יש לבאר גם איסור זה של ריצה ופסיעה גסה. שההילוך של חול הוא הילוך של אמצעי כדי להגיע לאיזה מקום, והילוך מסוג זה הוא הילוך עם אופי של חול, כגון של עשייה. אבל בשבת 'לא היא הילוךך של שבת, כהילוךך של חול'. ההילוך של שבת הוא הילוך עם 'אופי של חיים', צורת הילוך של טיול שמתהלך לאיטו להנאתו כמתענג על עצם ההליכה.

והנה בפסוק נזכרים יחדיו איסורים אלו של הילוך, ודבר דבר, וכן האיסור של 'ממצוא חפצך', וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר, ומפורש כאן שגדר שלשת איסורים אלו, הוא משום 'וכבדתו', והיינו שזהו כבוד השבת שיהיה לו אופי מיוחד ושבת, ולא ינהגו בו כדיבור והילוך של חול, וכן האיסור של 'ממצוא חפצך' שלא יזמין האדם עצמו למלאכת חול, הוא משום כבוד היום.

עוד יש לומר כי האופי המיוחד של ההילוך בשבת, שרשו בהלכה של כבוד השבת [וכדמשמע מלשון הכתוב שממנו למדו חכמים דין זה - 'וכבדתו מעשות דרכיך']. והיינו שההילוך בשבת הוא כדרך אדם חשוב ומכובד, שאינו רץ ואינו פוסע פסיעה גסה.

עכ"פ גדר שני הלכות אלו, של דיבור והילוך הוא שאף הדברים שאינם עסקים וחפצים, אלא הם עצם חיי האדם, גם בהם יש ליצוק צורה מיוחדת 'שבתית', שלא יהא בהם דמות חול.

ביאורי תפילה

אשרי (ג)

ראוי יותר להקדים את ענין - 'זוקף לכל הכפופים', לענין - 'סומך לכל הנופלים', וכלומר, לא זו בלבד שהקב"ה זוקף ומקים את הכפופים והנוטים ליפול, אלא גם לאחר שכבר נפלו הרי שהוא מעמיד וסומך אותם, בדרך לא זו אף זו.

אך נראה, כי אדרבה היא הנותנת להקדים את 'סומך ה' לכל הנופלים תחילה'. דהיינו, לא זו בלבד שרחמי יתברך מגיעים אל אותו שכבר נפל וברוב חסדיו הוא מעמידו וסומכו, אלא גם אל אותו שהוא רק כפוף ונוטה ליפול - גם כן מרחם הקב"ה עליו וזוקפו ומקימו לבל יפול.

עוד נראה, כי 'הנופלים' אין הכוונה לאותם שכבר נפלו, אלא הכוונה היא לאותם הנוטים להיכפף וליפול, וכלומר - סומך ה' ותומך את אותם העלולים ליפול לבל יפלו, ולא זו בלבד אלא אף את הכפופים כבר וקרובים ממש ליפול, הרי שהקב"ה זוקפם ומעמידם שוב.

ויתכן לומר בדרך אחרת, כי 'הנופלים' הם אלו שנפלו בדרך מקרה, והכפופים הם אלו הרגילים תמיד להיות כפופים. וסדר הפסוק הוא - לא זו בלבד שהוא סומך ומקים את אלו שנפלו בדרך מקרה, אלא אף אותם שרגילים להיות כפופים ונוטים ליפול - הרי שהקב"ה עוזרם וזוקפם.

ומשביע לכל חי רצון

בביאור תיבת 'רצון' האמור בפסוק זה, מצאנו שני פירושים בראשונים - דעת רש"י (בפירושו על תהילים שם), שהרצון האמור היינו שהקב"ה מפרנס ומשביע

ארוממך אלוקי המלך, ואברכה שמך לעולם ועד

יש לדייק בפסוק זה, כי תיבות - 'לעולם ועד' מוסבים על הפסוק כולו, לא רק על תיבות 'ואברכה שמך'. וכאילו היה נאמר - 'ארוממך אלוקי המלך לעולם ועד', ואברכה שמך לעולם ועד'.

דור לדור ישבח מעשיך

תוכן פסוק זה, הוא שברואיו ויצוריו יתברך ישבחו ויהללו לשמו בכל דור ודור. ולכאורה יש לעמוד על כך מדוע נקט הכתוב לשון 'דור ודור' דוקא, ולא לשון 'לעולם'.

אך הביאור נראה, כי בפסוק זה בא הפסוק להדגיש כי בכל דור ודור יבואו הברואים לשבח את שמו יתברך בשבח מיוחד אשר נתחדש באותו הדור. אין כאן ענין שבח אחד לפניו יתברך אשר הוא יהיה קיים לעד ולעולמי עולמים, אלא בכל דור ודור מתחדש ענין שבח נוסף אשר לא היה זולתו בדורות שלפניו. שכן בכל דור ודור מתגלים חידושים נוספים בטבע הבריאה, אותם הטמין הקב"ה בתוך הבריאה ולא נתגלו בדורות קודמים, ועל כל חידוש המתחדש ומתגלה בכל דור יש עלינו להללו ולשבחו על גדלו והודו הניבט מתוך נפלאות הבריאה. בכל פלא רעיון וחידוש המתגלים לעינינו, הולכים ומתגלים נפלאות הבריאה ביתר עומק.

סומך ה' לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים

בסדר פסוק זה יש מקום לדקדק, כי לכאורה היה

את כל הברואים - ברצון, דהיינו שהוא מכלכל אותם ברצונו, שמתוך רוב חסדו משרה עליהם את ברכתו וטובו. כך שתיבת 'רצון' מוסבת איפוא על ה'משביע'. אך במצודת דוד (שם) פירש ש'רצון' היינו רצון הברואים, כלומר, הקב"ה משביע לכל אחד מן החיים על העולם כפי רצונו, דהיינו לפי צרכיו המיוחדים, שכן לכל אדם וכל חי ישנם צרכים ורצונות מיוחדים התואמים לו למוזג טבעו. לדעתו, תיבת 'רצון' נרדפת איפוא לתיבות 'לכל חי'.

צדיק ה' בכל דרכיו

יש לדקדק כי אין הפירוש בתיבת 'צדיק' מלשון צדק ודין, וכאומר שכל דרכיו של הקב"ה נשקלות בפלס הצדק והיושר, ומעשיו נמדדים בהתאם למאזני הצדק והמשפט, וכי כל הנהגתו בעולם היא על פי מידת הדין.

שהרי בכל פסוקי דזמרה אנו באים להללו ולשבחו יתברך, על רוב טובו וגודל חסדו בהנהגתו עם ברואי העולם. ובודאי לא שייך להזכיר את ענין הצדק והדין - שהשי"ת צודק בכל מעשיו, באשר כל דרכיו הן לפי מידת הצדק והמשפט.

אלא נראה כי הלשון 'צדיק' נגזר משורש הלשון צדקה וחסד, וכלומר שכל דרכי ה' בהנהגת העולם היא

מעבר למידת הדין, וכל כולן צדקה וחסד הן לפני משורת הדין, וכהמשך הכתוב 'וחסיד בכל מעשיו' - 'חסיד' מלשון 'חסד', שלגודל חסדו וטובו הוא מתנהג עם יצוריו בנתינת שפע טובה וברכה, מעבר למה שהיו ראויים לקבל במידת הדין.

קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת

רוב פסוקי מזמור 'ההילה לדוד', מורכבים משתי פיסקות אשר ו' החיבור מחברת ביניהן, כשהפיסקה השניה משמשת כהוספה לפיסקה הראשונה. שונה מהם הפסוק - 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת', שאין בו שני חלקים המתחברים על ידי ו' החיבור, אלא הפסוק כולו נאמר כחטיבה אחת.

ואימת בתיקוני זוהר - 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת - חסר ו' דייקא'. והיינו, שהתיבות - 'לכל אשר יקראוהו באמת' אינן באות כהוספה על הנאמר קודם לכן, וכלומר שה' קרוב לכל קוראיו, ובמיוחד הוא קרוב לכל אשר יקראוהו באמת, אלא אדרבה בא הכתוב למעט ולהורות, שאכן קרוב ה' לכל קוראיו, אך זאת אך ורק לאלו שקוראים אותו באמת, ומי שאינו קורא אליו באמת אין הקב"ה קרוב אליו ואינו שועה לתפילתו.

הכמה ומוסר

רצה הקב"ה לזכות את ישראל

דורש נתינת דעת לפעולות קטנות, עד לפרטי פרטים, עם תשומת לב שלא להסיח דעתו על כל צעד ושעל. עד שמחמת כן עלול האדם לחוש כובד וטורח בקיומם. והוא אחד מהדברים שהיצר מעורר ומפתה את האדם לחשוב ולחוש כאילו באה התורה להכביד על האדם ולייגע אותו ברוב פרטיה ודקדוקיה, וכביכול קשה מאד לעמוד בכך.

וכמו כן אלו האנשים שפוסחים על שני הסעיפים, וכלפי חוץ עדיין רוצים לשמר מעט קשר עם התורה, אולם את תלונותיהם הם מלינים על "החומרות" שישנן כביכול בשמירת התורה בשלימות.

והנה לאמיתו של דבר, השעבוד המוטל על האדם לשמוע בקול ה', מחייבו לשמור ולעשות את כל

"ומה הלאתיך ענה ביי"

כל מצוות תורתנו הקדושה מורכבים מריבוי פרטי דינים, ובנוסף עשירים הם בהידורים ודקדוקי הלכות, ומעוטרים בציצים ופרחים הנהגות וכוונות כיצד לקיימם. עד שכמעט כל מצוה ותקנת חכמים נאמרו עליה כמה סימנים בטור ושו"ע עם עשרות סעיפים ומאות פרטים והלכות אין מספר.

ואכן קיום המצוות כראוי דורש מן האדם רצינות ותשומת לב, אחר כל אופני וצדדי מעשיו. כי מלבד מה שעבור כך נדרש כל יהודי ללמוד את כל ההלכות הנוגעות לו למעשה, ולדעת אותן על כל פרטיהן, שאם לא כן לא ידע לקיימן כראוי. הרי גם כאשר הוא כבר בקי ורגיל בהן, אף מעשה הקיום על פי כל הדקדוקים

בכדי שיהיה המאכל מוטעם ומשובח במידה הרצויה ביותר. כי ברור לכל שאין המחבר דורש את רצון עצמו, אלא כל מטרתו לסייע בידי המשתמשים במתכוניו, ואם מאן דהו יזלזל בשיעור ובמידה הראויה של אחד מהמרכיבים יפגם שלימות טעמו של המאכל ובמקרים מסויימים עלול להתקלקל לגמרי.

והוא הדבר להבדיל בין חול לקודש גם בתורה ובמצוות, שהתורה מלמדת את האדם דרכי יושר ואמת, אורחות קדושה ורוממות. והרי זו כל שאיפתינו ותכלית חיינו, לזכות להתקדש בקדושת התורה והמצוות ולהגיע לתכלית הרצויה בהם. והנה הקב"ה מרוב אהבתו את בניו, טרח ללמדם תורה ומצוות והשיעם את דבריו באופן שידעו כיצד לקיימם באופן מדוייק על כל פרטיהם ודקדוקיהם, כי רק באופן זה יבואו אל התכלית והשלימות הגלומה בהם.

וכאשר יעריך האדם על נכונה את עוצם המשמעות שבקיום כל מצוה, אשר מרוממת ומקדשת את נפשו, ויהיה יקר בעיניו לשמוע בקול ה' שזה הדבר הנשגב ביותר שישנו בעולם. הנה לא יכביד עליו כלל ריבוי דקדוקיהם ופרטיהם, אלא אדרבה ישמח כי ניתן לו האפשרות לעשות את הדבר הנעלה ביותר בצורה הנכונה והמדוייקת ביותר. וכל עוד שאין ברורים לו כל הפרטים ירא הוא פן לא יקיים את המוטל עליו בדקדוק, ואז יחסר לו בשלימות נפשו ותבנית נשמתו. ומאושר הוא שניתנו לו הנחיות מפורטות על כל צעד ושעל למען ישיג את התכלית הרצויה, ומה רבה ונפרזה שמחתו כאשר עולה בידו לשמוע בקול ה' ולקיים מצוותיו עם כל פרטיהם ודקדוקיהם.

ה' חפץ למען צדקו

זה עומק הכוונה במאמר חז"ל במשנה סוף מסכת מכות - 'רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר' (מכות כג.).

רצה 'לזכות' היינו לזכך ולרומם, והוא גם משמעות דרשת הכתוב 'למען צדקו', כמו 'ויחשבה לו צדקה' דהיינו זכות ומעלה. כלומר מכיון שמטרת המצוות היא לרומם ולעדן את נשמת היהודי, לקדשו ולזככו, על כן הרבה להם תורה ומצוות, כלומר שניתנה התורה בריבוי דינים והלכות ודקדוקים ודברי סופרים לאין מספר, מכיון שרק באופן כזה הם זוכים להתקדש

המצווה עליו, גם אילו היה כבד מאד ודורש מאמצים כבירים. אמנם צריך לדעת כי אין זה צורת קיום נכונה אם יעשה את המצוות מתוך הרגשה שהתורה באה להכביד עליו. ועוד שבכך הוא פורץ פירצה לשידולי היצר המסיתו כי כבד הוא ממנו ולא יוכל לעמוד בעול המייגע הזה.

ועוד שהאמת הוא כן, שאין המצוות באות להכביד על האדם בטורח ולהעבידו קשות. ואכן אין נכון להתייחס באופן זה למצוות, שיש בזה נימה של התרעמות וחוסר שביעות רצון ח"ו מהתורה והמצוות, [ועצם מחשבה זאת מהווה פגם באהבת ה' והדביקות בו]. ומצינו בכתובים שאין רצון ה' שהיחס אל תביעת התורה וחיוביה תהיה ככפייה ועבודת פרך. וכאשר מתלונן הנביא על כך 'עמי מה עשית לך ומה הלאיתך ענה ב' (מיכה ו, ג). וכתוב 'לא העבדתך במנחה ולא הוגעתך בלבונה' (ישעיה מג, כג). אי לכך עלינו לדעת את הגישה האמיתית והיחס הראוי כלפי ריבוי הדקדוקים וההלכות שבכל מצוה ותקנה.

מצוות התורה על כל פרטיה ודקדוקיה

והנה עלינו להתבונן ולהבין שהדבר נובע דווקא מרוב חביבות ואהבת ה' לעמו, אשר בחמלתו היתירה ורצונו הכביר להעניק להם מלוא חפניים טובה ורוממות הטמונים במצוות התורה חוקיה ומשפטיה, הורה להם את עשייתם עד לפרטי דקדוקיהם.

הא למה הדבר דומה, לספר בישול אשר בו מתכונים ומרשמים המלמדים את אופן הכנת מאכלים שונים. והנה במרשמים אלה מפורטים הוראות מדוייקות לפרטי פרטים, עד לכמויות מזעריות ביותר. כך וכך טיפות מתמצית זו, וכך וכך כפיות מאבקה פלונית, קורט זעיר מתבלין זה, ומעט מתבלין אחר. וכמו כן יש בהם הוראות מדוייקות מה היא מידת הזמן שהתבשיל או המאפה יעמוד על האש, וכמה זמן יתקרר, וכן מספר הדקות המדוייק שיש לערב ולטרוף אותם.

ובוודאי לא יתרעם שום אדם על מחבר ספר זה ולא יקעוס עליו, מדוע החמיר המחבר כל כך עם הבאים להשתמש בספרו ודקדק עמם עד לפרטי פרטים, ומה ממנו יהלוך אם יתבשל התבשיל כמה דקות יותר, ומה איכפת לו שיוסיף מעט מלח ופלפל. שהרי פשוט שהמחבר שערך את סדר הדברים ירד לפירוט זה דווקא מרוב דאגתו למשתמשי המתכונים,

ברכת מזל טוב

לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
מתומכי מכוננו

הרב **יעקב גוטפרב** שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל נישואי בנו למזל"ט

עב"ג בת לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **אהרן קרישבסקי** שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל נישואי בתו למזל"ט

על ידם, על כן יש בכך ביטוי של אהבה וחביבות שניתנו
להם המצוות עם כל אלו הפרטים וההקדוקים.

ונמצא שזה המתרעם על כך כופר הוא בטובתו של
מקום, שכל רצון ה' בריבוי המצוות היה כדי להיטיב
עמנו, ואילו הוא זועף ומתלונן על כך. וזה נכלל במה
שפירשו חז"ל את הפסוק 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל
לבבך - שלא יהא לבך חלוק על המקום' (ספרי ואתחנן
ז מובא ברש"י).

וכלשון הברכה 'אהבת עולם בית ישראל עמך
אהבת - תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת,
על כן בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך, ונשמח בדברי
תלמוד תורתך ובמצוותיך לעולם ועד, כי הם חיינו
ואורך ימינו'.

ברכת מזל טוב

לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
מתומכי מכוננו

הרב **שמואל מאיר בר"י חשיך** שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל נישואי בנו למזל"ט

עב"ג בת לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

מתומכי מכוננו

הרב **דב קולסקי** שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל נישואי בתו למזל"ט

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב למעלת ידידנו הנכבד,

מחשובי אברכי קהילתנו רודף צדקה וחסד, מתומכי מכוננו

ה"ה הר"ר **שמואל מאיר ברא"ה לוי** שליט"א

שתרם חלק מהוצאת הגיליון

לרגל הולדת הנכד למזל"ט

התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתומכי מכוננו

שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **אשר מרגליות** שליט"א

לרגל הכנס בנו לעול תורה ומצוות

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **שמעון הלל פרידמן** שליט"א

לרגל הולדת הבת למזל"ט

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו

הרב **יעקב בר"מ רבינוביץ** שליט"א

לרגל הולדת הבן למזל"ט

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גיליון זה נודב לזכוי הרבים

ע"י ידידנו הנכבדים מחשובי אברכי קהילתנו ומתומכי מכוננו

הרה"ג רבי **חיים שטרן** שליט"א

רב הקהילה בטבריה ומגדולי המחנכים בקהילתנו

הרה"ח רבי **מנחם שטרן** שליט"א

הרה"ח רבי **בנימין שטרן** שליט"א

לע"נ אמם מרת שיינדל שטרן ע"ה

נלב"ע ביום י"ז סיון תשפ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך

תעמוד להם ולמשפחתם להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה

לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזכוי הרבים,

נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com



לוצקין
ביטוחים

בחסות